N seminarie over duurzaamheid 2026
ND-EDJ-NB

Brussel 23 oktober 2026

Van verplichting naar meerwaarde: hoe kan duurzaamheidsrapportering toegankelijk worden gemaakt voor kmo's?

Verslag van het seminarie dat op 28 september 2026 werd georganiseerd door het FRDO en de HRZKMO

Inhoudstafel

1. **Welkomstwoord / Inleiding** p. 2
2. **Wat verwacht men van kmo's en waarom?** p. 2
3. **Overzicht van instrumenten en best practices** p. 5
4. **Uitdagingen en kansen voor de kmo's (panel)** p. 8

*****

1. Welkomstwoord / Inleiding

Jean-Pascal VAN YPERSELE (FRDO) benadrukt het belang van kmo's voor de economische transitie. Hij is verheugd over de samenwerking tussen de FRDO en de HRZKMO bij de organisatie van het seminarie, waardoor een groot aantal sectorale verenigingen van Belgische kmo's kon worden aangetrokken. Hij benadrukt het brede scala aan actiemogelijkheden en ondersteuningsmaatregelen dat beschikbaar is voor kmo's die hun duurzaamheid willen verbeteren.

Anne-Sophie SNYERS (HRZKMO) stelt een concrete vraag: hoe kunnen we kmo's in staat stellen verslag uit te brengen over hun inspanningen op het gebied van duurzaamheid zonder een al te complex systeem op te leggen? Ze benadrukt dat de rapportering bedrijven moet helpen hun activiteiten in te passen in de transitie en verduidelijkt dat het doel van het seminarie is om beter te begrijpen wat er van kmo's wordt verwacht, ondersteunende instrumenten voor te stellen en de uitdagingen en kansen in kaart te brengen.

2. Wat wordt er van kmo's verwacht en waarom?

Elisa BEVILACQUA (EFRAG) presenteert het proces dat heeft geleid tot de publicatie van de vrijwillige rapporteringsstandaard voor kmo's (VS), in de vorm van een gedelegeerde verordening van de EU, op 21 september 2026. Deze VS heeft drie doelstellingen: de benodigde gegevens verstrekken aan ondernemingen die onder de CSRD vallen, aan banken en beleggers, en bijdragen aan een duurzamere economie door het beheer van duurzaamheidskwesties te verbeteren.

De gedelegeerde verordening introduceert het begrip „beschermde onderneming": de VS vormt een *„value chain cap*" die de informatie beperkt die „rapporterende ondernemingen" in het kader van de CSRD van kmo's mogen verlangen.

De spreekster geeft diverse inlichtingen over het proces dat tot het VS heeft geleid (dialogen met betrokken partijen, openbare raadplegingen, *veldtests* bij kmo's en gegevensgebruikers, enz.).

De VS bestaat uit een basismodule, bedoeld voor kmo's met minder dan 10 werknemers, en een uitgebreide module (*comprehensive*) voor ondernemingen met meer dan 10 werknemers (van 10 tot 999 werknemers), die ook tegemoetkomt aan de informatiebehoeften op het gebied van duurzame financiering. In beide gevallen hoeft bepaalde informatie alleen te worden verstrekt als de onderneming zich in een situatie bevindt waarin deze relevant is („if applicable"), wat de dubbele materialiteitsanalyse vervangt. Er is een digitaal sjabloon voorzien, vergezeld van een online XBRL-converter.

De VS bevat ook verschillende principes voor het opstellen van de informatie (opname van dochterondernemingen, koppeling met financiële informatie, enz.). Er zal een digitaal portaal worden opgezet met richtlijnen voor kmo's en een link naar de ondersteunende maatregelen die door de lidstaten worden geboden.

Mathias MINGAZZINI (EFRAG) presenteert het „VSME-ecosysteem", een reeks door EFRAG opgezette ondersteuningsinstrumenten voor belanghebbenden: een forum, een community, een digitale inventarisatie van instrumenten, rapporteringssjablonen en een XBRL-converter voor het genereren van automatische rapporten (XBRL-taxonomie voor het taggen van gegevens), en een kenniscentrum. Het VSME wordt ook in een interactief formaat gepresenteerd, met verwijzingen vanuit de betreffende paragrafen naar de relevante richtlijnen en de beschikbare tools (bijv.: CO_2-balans Frankrijk).

Pierre FILS (BNODE) is van mening dat samenwerking met de kmo's en leveranciers, waarbij iedereen elkaars strategie ondersteunt, essentieel is. Bij BNODE is de aanpak stapsgewijs verlopen. Duurzaamheid mag niet ten koste gaan van de economische ontwikkeling. Duurzaamheid moet deel uitmaken van het bedrijfsleven, en we moeten er rekening mee houden dat gegevens over duurzaamheid steeds vaker worden verwacht, net als financiële informatie.

Wat de CO_2-uitstoot van het bedrijf betreft, is het relatief eenvoudig om de uitstoot van scope 1 en scope 2 te verminderen (door elektrificatie). De uitstoot van scope 3 hangt af van de bedrijfsfactor (groei, bedrijfsprestaties). Als het bedrijf groeit, neemt deze uitstoot toe. Het bedrijf gaat niet werken aan zijn bedrijfsfactor, maar aan zijn emissiefactor. Het is echter erg moeilijk voor het bedrijf om deze emissies in kaart te brengen. Daarom moet het samenwerken met zijn leveranciers. Deze moeten het bedrijf informeren over de emissies die specifiek verband houden met het verbruik van hun product, en met het bedrijf samenwerken om deze te verminderen. Dit veronderstelt dat zij hun basisemissieniveaus kennen.

Grote ondernemingen moeten in staat zijn om hun uitstoot zo gedetailleerd mogelijk te rapporteren, idealiter per klant. Maar het percentage onbekende gegevens binnen scope 3 van Bnode blijft erg hoog (95%). De uitdaging bestaat erin de kennis over scope 3 te verbeteren en tegelijkertijd alle kmo's in de leveranciersportefeuille te behouden. In de toekomst zullen leveranciers niet langer alleen worden beoordeeld op prijs en kwaliteit, maar ook op hun vermogen om ons de informatie te verstrekken die nodig is om vooruitgang te boeken.

De KUBE ESG-tool is belangrijk omdat deze het mogelijk maakt om alle ESG-informatie van bedrijven op één plek en in een identiek formaat te verzamelen. Dit voorkomt dat er steeds opnieuw om informatie bij de kmo moet worden gevraagd. De tweede stap voor BNODE is om in contact te treden met zijn leveranciers om te bekijken hoe de duurzaamheid kan worden verbeterd. BNODE heeft een jaar lang een proef uitgevoerd met 8 bedrijven, waarvan er 6 hun scope 3-rapportering hebben voltooid. Kmo kunnen geen experts op het gebied van duurzaamheid worden, maar de grote ondernemingen die hun klanten zijn, beschikken over de middelen om hen te helpen, mits beide partijen de hand reiken en samenwerken.

Deborah FISCHER (Instituut van Bedrijfsrevisoren) betreurt de opvatting dat ESG-rapportering een extra administratieve last is, want deze rapportering biedt bedrijven talrijke voordelen: het is een strategische oefening, het deelt de ondernomen acties met de buitenwereld en het geeft een beter inzicht in de risico's, zodat oplossingen kunnen worden gezocht waarmee de kmo in de toekomst veerkrachtiger kan worden. Dit levert hun een voorsprong op ten opzichte van hun concurrenten, een betere reputatie en een grotere aantrekkingskracht voor talent.

Uit de Belgian Sustainability Awards blijkt dat steeds meer bedrijven vrijwillig duurzaamheidsverslagen opstellen via de VSME.

De VS eist niet per se een audit, maar de auditor is een betrouwbare partner voor bedrijven. Een financiële audit wordt als normaal beschouwd. Op het gebied van duurzaamheid staan we nog aan het begin van de weg. De audit is flexibel: kmo's hoeven niet noodzakelijkerwijs hun volledige verslag te laten controleren; ze kunnen zich beperken tot één enkele KPI, bijvoorbeeld op basis van wat het meest relevant is voor hun belanghebbenden of waarvoor het bedrijf zich comfortabel voelt bij het verzamelen van gegevens.

De CO_2-voetafdruk is de meest complexe indicator om vast te stellen. De auditor zal het bedrijf vragen stellen over de methodologie, de gegevensbronnen, de gebruikte parameters, de schattingen, enzovoort, en vervolgens een steekproef nemen aan de hand van enkele facturen (voor scope 1 en scope 2).

HR-gegevens zijn eenvoudiger vast te stellen.

Q&A (SLIDO)

- **Wat betekent de term „if applicable“ in het VS?**

Elisa BEVILACQUA: dit betreft informatie die alleen hoeft te worden verstrekt als de omstandigheden die met deze informatie samenhangen, betrekking hebben op het bedrijf. Bijvoorbeeld de geografische nabijheid van een beschermd natuurgebied.

- **Wat betekent de term ‘consideration when reporting sector information’ (scope 3-emissies)?**

Elisa BEVILACQUA: Informatie over scope 3-emissies maakt geen deel uit van *het hoofdstuk over de waardeketen.* Deze informatie kan niet worden geëist van het rapporterende bedrijf. We weten echter dat er zeer vaak om wordt gevraagd. Het gebruik van de term ‘overweging’ betekent dat het voor het bedrijf relevant kan zijn om hierover te rapporteren als het tot bepaalde sectoren behoort waar scope 3-emissies een belangrijk element vormen (vastgoed, verwerkende industrie, agrovoedingssector, …), maar zonder dat dit verplicht is. In de VS hebben we bewust gekozen om de markt de tijd te geven om de nodige methodologieën en capaciteitsopbouw aan te passen.

- **Is het mogelijk om de CO_2-uitstoot die gepaard gaat met het gebruik van AI te kwantificeren?**

Deborah FISCHER: Dat is mogelijk, maar je moet wel zeker zijn van de kwaliteit van de gegevens**.** Wat zouden we tegenwoordig niet allemaal doen zonder AI?

- **Welke ESG-informatie wordt het vaakst opgevraagd bij kmo’s?**

Mathias MINGAZZINI: Er is een verschil tussen de gegevens die het vaakst door grote ondernemingen (CSRD) worden gevraagd en die welke door banken worden gevraagd. De informatieverzoeken hebben ook nationale specifieke kenmerken. Daarnaast zijn er specifieke verzoeken die verband houden met de relatie die de kmo heeft met haar handelspartner, die buiten het VS vallen.

- **Wat zijn de belangrijkste obstakels voor kmo’s, wat vinden zij het moeilijkst?**

Pierre FILS: Het moeilijkste is het jargon. Tijdens ons ‘carbon coach project’ zijn we een halve dag het veld in gegaan om de mappen te openen en heel concreet te laten zien hoe ze te werk moeten gaan.

- **Moet ESG-rapportering fiscaal worden gestimuleerd door de overheid?**

Pierre FILS: De stimulans zal komen door het marktaandeel; er is geen fiscale stimulans nodig. Als de rapportering echte waarde heeft omdat het de planeet en het bedrijfsleven helpt, zullen de zaken vanzelf gaan.

- **Aangezien Bnode ernaar streeft zijn scope 3-emissies te verminderen in het kader van zijn SBTI-doelstelling, heeft u al een inschatting gemaakt welke van uw partners u de benodigde informatie zullen verstrekken?**

Pierre FILS: Het overtuigen van de kmo’s zal slechts een klein percentage van onze balans uitmaken. Voor al onze grote leveranciers is er geen probleem, want mijn auditor, die zich baseert op de ESRS, zal de informatie opvragen om mijn scope 3 te valideren.

Over het algemeen willen we niet samenwerken met mensen die onze waarden niet respecteren, ook niet op sociaal vlak en wat betreft goed bestuur.

- **Wat zijn de meest voorkomende fouten?**

Deborah FISCHER: We zien nog steeds vaak tekortkomingen op de volgende punten:

- het due diligence-proces
- een gebrek aan toelichting bij de cijfermatige indicatoren
- de positieve kanten worden benadrukt zonder de negatieve kanten ertegenover te stellen

Ik bekijk de kwestie liever vanuit de andere invalshoek: waar zien we vooruitgang? Veel bedrijven dingen mee naar de 'Best sustainability awards' omdat ze rapporteringen hebben die inhoudelijk goed onderbouwd zijn. Historische gegevens zijn vooral interessant wanneer ze worden geplaatst in een traject dat laat zien waar het bedrijf staat ten opzichte van een doelstelling.

- **Bereidt EFRAG sectorale ondersteuningsinstrumenten voor voor kmo's?**

Elisa BEVILACQUA: We hebben hiervoor een raadpleging gestart om input van belanghebbenden te verzamelen. Het meewegen van de sectorale dimensie vergemakkelijkt de rapportering in feite, zelfs de vrijwillige rapportering :

- Het levert aanvullende informatie op
- Bij de beschrijving van hun beleid en praktijken kunnen kmo's vooraf vastgestelde gemeenschappelijke beleidslijnen voor hun sector identificeren.
- In sommige landen hebben sectorverenigingen rapporteringsinstrumenten ontwikkeld (bijv. Fenavian).

3. Overzicht van instrumenten en goede praktijken

Anneleen VANDEWYNCKEL (Fenavian) stelt de federatie FENAVIAN voor, die bedrijven uit de sector van kant-en-klaarmaaltijden op basis van vlees, vis en andere eiwitten verenigt. Het gaat meestal om familiale kmo's die met hoge kosten worden geconfronteerd. De „core business" van de federatie is om bedrijven veerkrachtiger te maken. In 2024 zorgde de invoering van de CSRD voor paniek, omdat de bedrijven niet in staat waren om te voldoen aan de nieuwe gegevensvereisten die aan hen werden gesteld.
Voor FENAVIAN was het basisidee positief (een duurzaam Europa, vergelijkbare gegevens, duidelijkheid), maar de administratieve complexiteit was „ongekend". Men kon zich ook afvragen wat het rendement op de investering voor deze rapportering zou zijn. Toch waren grote bedrijven wettelijk verplicht om hieraan te voldoen, en daarvoor hadden ze de gegevens van de kmo's nodig. De moeilijkheid deed zich in alle sectoren voor en werd nog verergerd door de versnippering van de instrumenten.
FENAVIAN heeft zich daarom toegelegd op het zoeken naar een oplossing gericht op eenvoud, opleiding en het minimaliseren van de benodigde tijd, inspanningen en andere kosten, volgens het principe „ja tegen duurzaamheid, nee tegen administratieve lasten". De rapportering moet een kans vormen en managementinformatie opleveren.
De methode van FENAVIAN bestaat uit drie onderdelen: een opleiding van drie uur, de vereenvoudiging van de VSME's en software met sectorgebonden begeleiding. De gegevens blijven eigendom van het bedrijf en hoeven slechts eenmalig te worden verstrekt. Grote ondernemingen die deze gegevens gebruiken, moeten hiermee instemmen.
Het project is zeer succesvol gebleken bij andere sectorfederaties, ook op Europees niveau en in andere landen. Het werd ondersteund door EFRAG en de OESO.
De spreekster benadrukt dat duurzaamheid geen luxe is die voorbehouden is aan een selecte groep, maar voor iedereen toegankelijk moet zijn. Elk bedrijf moet in staat zijn om te rapporteren.
Momenteel werkt FENAVIAN samen met het ILVO (Instituut voor Landbouw, Visserij en Voedingsonderzoek) om een uniforme rapporteringsformule voor scope 3 te ontwikkelen.

Isaac DE COSTER (Febelfin)
Het KUBE ESG-instrument biedt een oplossing om ESG-rapportering toegankelijk te maken voor kmo's, omdat het hen aangeeft welke ESG-gegevens de banken nodig hebben. Er zijn vier redenen waarom banken ESG-gegevens nodig hebben:

1° Het Europese wetgevingskader (CSRD enz.)
2° Risicobeheer (dat deel uitmaakt van de bedrijfsvoering van banken)
3° De verwachtingen van belanghebbenden (klanten, ngo's, werknemers)
4° De eigen transitiedoelstellingen van de banken (netto nul enz.).

Banken willen de kmo in de juiste richting begeleiden. KUBE is een platform voor het verzamelen en delen van gestandaardiseerde bedrijfsgegevens, dat aan verschillende eisen voldoet:
1° Zo eenvoudig mogelijk (sterk vereenvoudigde VSME-gegevens, met aanvullende uitleg)
2° Het bedrijf beslist met wie het zijn gegevens deelt,
3° De gegevens zijn gestructureerd, gestandaardiseerd en betrouwbaar,
4° De hoogste cyberbeveiligingsnormen (ISABEL) worden nageleefd
5° Het bedrijf hoeft slechts één keer gegevens in te vullen (kosten- en tijdbesparend)
6° Toegankelijkheid en gebruiksgemak (gebruiksvriendelijk)
Er is al een AI-ondersteuning beschikbaar waarmee bestaande documenten kunnen worden geüpload en de vragenlijst automatisch kan worden ingevuld.

Voor bedrijven is het gebruik van KUBE ESG interessant omdat het hen in staat stelt 1° zich van tevoren voor te bereiden op de vragen die ze zullen krijgen, en 2° zich voor te bereiden op toekomstige risico's en een strategie te bepalen die hiermee rekening houdt.
De tool is beschikbaar in een „essentiële" versie (gratis) en een „expert"-versie (met AI-ondersteuning en persoonlijke begeleiding, tegen betaling). Hij is uitwisselbaar met andere instrumenten.

Sophie BOURDIEU en Kirsten DE WEVER (FIDO)
Rapportering is geen doel op zich, maar een instrument voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. In België komt dit met name tot uiting in het Nationaal Actieplan "Ondernemingen en mensenrechten", dat tot doel heeft bedrijven te ondersteunen bij het verantwoorderlijker maken van hun activiteiten, met behulp van verschillende instrumenten:

1° De toolbox 'Business & Human rights', opgesteld en bijgewerkt met de steun van de Raad van Europa. Het gaat om een overzicht van vrijwillige, regelgevende, nationale en internationale instrumenten, bedoeld voor bedrijven, om hun toegang tot informatie te vergemakkelijken. Een deel is gewijd aan de rapportering door bedrijven over hun sociale impact en hun invloed op de mensenrechten. De toolbox kan bedrijven helpen hun belangrijkste risico's in kaart te brengen, de verschillende maatregelen die kunnen worden genomen te structureren en hun voortgang bij te houden.
2° De toolbox „Due diligence voor kmo's", werd in 2022 gelanceerd om kmo's voor te bereiden op de inwerkingtreding van de CS3D-richtlijn, en is gebaseerd op de algemene beginselen van de Verenigde Naties (UNGP) en de richtlijnen van de OESO. De online handleiding helpt bedrijven om stapsgewijs een zorgvuldigheidsaanpak op te bouwen. Benadrukt wordt dat men niet moet beginnen met de rapportering, maar met het identificeren en prioriteren van de risico's en met het bepalen van de te nemen maatregelen. De rapportering kan vervolgens een formalisering zijn van een aantal gegevens die de onderneming reeds heeft opgesteld. Dit hulpmiddel is ook nuttig voor kmo's die moeten reageren op informatieverzoeken van grote ondernemingen.
3° Opleidingen inzake zorgvuldigheidsplicht (due diligence), om kmo's te helpen risico's in hun waardeketens te identificeren en te beheren. Om beter tegemoet te komen aan de behoeften van ondernemingen heeft het FIDO overleg gepleegd met de sectorfederaties en deze opleidingen per regio georganiseerd. Ondanks deze inspanningen bleek het niet eenvoudig om de kmo's te mobiliseren, in het bijzonder in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In totaal werden 33 opleidingen georganiseerd met meer dan 370 deelnemers. Van deze deelnemers was 84 % van oordeel dat due diligence een meerwaarde betekende voor hun organisatie.
4° Een jaarlijkse projectoproep voor financiële steun. Het gekozen thema dit jaar was ondersteuning bij het opstellen van een kwalitatieve materialiteitsanalyse. Er is voorzien in een flexibel maattraject met drie opties: (1) het in kaart brengen van de impact van de

onderneming, (2) het uitvoeren van een dubbele materialiteitsanalyse en (3) het uitvoeren van een dubbele materialiteitsanalyse gecombineerd met het opstellen van een actieplan. Het aantal aanvragen (40) overtrof de beschikbare middelen (27 projecten konden worden goedgekeurd). De meeste ondernemingen kozen voor de meest ambitieuze optie, namelijk het uitwerken van een actieplan, wat erop wijst dat zij de voorgaande stappen van het proces reeds hadden doorlopen.

Vraag-en-antwoord (SLIDO)

- **Er werden verschillende instrumenten voorgesteld (het gedigitaliseerde formulier van EFRAG, het instrument van FENAVIAN, KUBE ESG). Welk instrument moet een kmo gebruiken?**

Isaac DE COSTER: Elke kmo heeft één of meerdere banken en daarom hebben de banken besloten dat als zij de ESG-gegevens zouden verzamelen, zij KUBE zouden gebruiken. Inmiddels hebben bedrijven zoals BNODE dezelfde keuze gemaakt. Maar de interoperabiliteit tussen de instrumenten is belangrijk.
Anneleen VANDEWYNCKEL: Het belangrijkste is dat er gerapporteerd wordt. Kmo kunnen het instrument kiezen dat hen het beste lijkt (mits het compatibel is met het VS). Maar grote ondernemingen moeten ervoor zorgen dat kmo de inspanning maar één keer hoeven te leveren en zijn dus verantwoordelijk voor de interoperabiliteit in hun systemen voor gegevensverzameling.
Kirsten DE WEVER: Er zijn de tools, maar ook de mentaliteit die erop gericht is om aandacht te besteden aan de veerkracht van het bedrijf en aan wat er in zijn internationale waardeketen kan gebeuren.

- **De agrovoedingssector wordt sterk beïnvloed door de klimaattransitie. Hoe kan de tool van FENAVIAN deze sector helpen bij de transformatie?**

Anneleen VANDEWYNCKEL: Opleiding is erg belangrijk, omdat het kmo's helpt inzien dat rapportering de moeite waard is en hen financiële voordelen oplevert.

- **Welke steun wordt in dit verband van de overheid verwacht?**

Anneleen VANDEWYNCKEL: De overheid moet oplossingen bieden en geen problemen, dus geen 'goldplating': stop met ons te overbelasten!

- **Een bedrijf lijkt moeite te hebben met het feit dat banken hun klanten zouden kunnen verplichten om KUBE te gebruiken, terwijl een handelspartner FENAVIAN zou kunnen opleggen**

Isaac DE COSTER: Er wordt niets opgelegd, we blijven binnen een vrijwillig kader. Als banken ESG-gegevens vragen, zullen ze natuurlijk voorstellen om dat via KUBE te doen, maar klanten kunnen hun gegevens altijd op een ander medium aanleveren.

- **Is de status van 'vennootschap met een missie' geen oplossing om de zichtbaarheid van kmo's die zich aansluiten bij de VS-aanpak te vergroten en een positieve dynamiek te creëren?**

Isaac DE COSTER: Als een bedrijf een 'vennootschap met een missie' is, toont dat al aan dat het duurzaamheid serieus neemt, maar ik denk dat de overgrote meerderheid geen 'vennootschap met een missie' zal zijn.

- **Hoe kunnen we de overstap maken van een rapporteringsdoelstelling naar een doelstelling voor het sturen van duurzaamheid?**

Sophie BOURDIEU: Het FIDO kan kmo's niet rechtstreeks begeleiden bij de aansturing van hun acties. Wat wij echter proberen aan te tonen via de Due Diligence Toolbox, dat een operationeel hulpmiddel is, is dat men door de zorgvuldigheidsplicht stap voor stap daadwerkelijk te integreren, zijn risico's beter kan begrijpen en vervolgens beter onderbouwde beslissingen kan nemen.

- **Welk instrument raadt u aan voor een beginnend kmo?**

Sophie BOURDIEU: Alles hangt af van de invalshoek, de prioriteit, de sector en de omvang van de betrokken kmo. Zij kan onze website raadplegen of zich wenden tot haar sectorfederatie om te bepalen welk instrument het best bij haar behoeften aansluit.

Kirsten DE WEVER: De toolbox 'Business & Human rights' is vooral gericht op informatie, maar als de kmo een due diligence-traject wil starten, dan is dat de Due Diligence Toolbox.

Isaac DE COSTER: De FOD Economie werkt aan een maatregel om de verschillende instrumenten te promoten.

4. Uitdagingen en kansen voor kmo's (panel)

Anne-Sophie Snyers (UCM), Luc Hendrickx (ex-SMEunited en lid van de Technische Expertengroep van EFRAG voor duurzaamheidsrapportering (SR TEG)), Benoit Quittre (Kaya) en Rodolphe Mouriau maken deel uit van dit panel en beantwoorden de vragen van Nicolas Dufays en Evelyne De Jonghe, die het panel modereren.

A. Inleiding

De voorgaande presentaties hebben ons een beter inzicht gegeven in wat er van kmo's wordt verwacht op het gebied van duurzaamheid, evenals in de instrumenten en goede praktijken die hen daarbij kunnen ondersteunen. Ik stel nu voor om dieper in te gaan op de uitdagingen en kansen die duurzaamheidsrapportering voor kmo's met zich meebrengt.

- Wat is volgens u de grootste uitdaging waarmee bedrijven, en met name de kmo, worden geconfronteerd: het begrijpen van de regelgeving, het verzamelen van gegevens, het vinden van de experts of het inzien van de toegevoegde waarde van deze aanpak?

    - Rodolphe Mouriau: De grootste uitdaging op dit moment betreft de evenredigheid. De regelgeving die van toepassing is op bedrijven en kmo's is soms zwaar. De 'Omnibus I'-richtlijn heeft dan ook tot doel de daaruit voortvloeiende administratieve lasten te verlichten. Het is daarom wenselijk dat de overheid geen extra lasten oplegt en dat zij bedrijven ondersteunt bij hun rapporteringsverplichtingen en hun transitie.
    - Benoit Quittre: Er moet rekening worden gehouden met de toegevoegde waarde van de gegevens met betrekking tot hun impact. Het gaat hier niet om een administratieve last, maar veeleer om een strategisch voordeel voor een bedrijf dat zich wil transformeren, innoveren of zijn vakgebied goed onder de knie wil krijgen. Informatie is dus essentieel. Het vermogen om een relatie met de belanghebbenden te onderhouden is belangrijk voor het bedrijf. Het delen van informatie is in dit opzicht essentieel, maar ook om toekomstige uitdagingen aan te gaan en iedereen te mobiliseren
    - Anne-Sophie Snyers: Allereerst moeten we in herinnering brengen wat een kmo in België precies is. Er zijn micro-ondernemingen (met minder dan 10 werknemers) en kleine ondernemingen (met minder dan 50 werknemers). Van deze ondernemingen is 93 % een micro-onderneming, en 9 op de 10 zijn eenmanszaken. De verplichtingen die aan deze bedrijven worden opgelegd, zijn te zwaar. Wij streven naar administratieve verlichting. De heer Fils, van Bnode, heeft laten zien hoe zijn organisatie bedrijven ondersteunt. UCM doet dit eveneens via het „Duurzaamheidsloket". Het is belangrijk om een goed evenwicht te vinden tussen verplichtingen, vereenvoudiging en toegankelijkheid.
    - Luc Hendrickx: De belangrijkste uitdagingen zijn de volgende: enerzijds de regelgeving, want kmo's zijn onvoldoende op de hoogte van wat hen te wachten staat. De tweede uitdaging betreft de gegevens die een kmo nodig heeft. De derde

uitdaging heeft betrekking op de vraag waar deze gegevens te vinden zijn. De vierde uitdaging heeft niets te maken met rapportering, maar met de manier waarop een verhaal wordt gepresenteerd, hoe het wordt vertaald naar toegevoegde waarde. Het probleem blijft dat veel kleine bedrijven hun rapporten zullen opstellen volgens de vrijwillige norm en dat deze gegevens in werkelijkheid maar weinig toegevoegde waarde opleveren. Het gaat erom dat we op verzoek van de banken en hun klanten een verhaal aan deze gegevens kunnen koppelen. Dat is een van de belangrijkste uitdagingen om deze gegevens een zekere toegevoegde waarde te geven.

- Is onze prioriteit vandaag vooral om informatie over duurzaamheid beter te verzamelen, of om de wereld daadwerkelijk duurzamer te maken?
    - Benoît Quittre: In een uiterst complexe wereld is het noodzakelijk om over betere informatie te beschikken. Tegenwoordig moeten consumenten beter onderbouwde keuzes kunnen maken en moeten ze dus beter geïnformeerd zijn. De consument en de belegger moeten hun keuze kunnen maken, waarbij de informatie ten dienste moet staan van de transformatie. De markttheorie van Adam Smith houdt in dat de markt alleen goed functioneert wanneer de benodigde gegevens beschikbaar zijn. Steeds meer actoren willen een verantwoorde en weloverwogen keuze maken en hechten er waarde aan om goed geïnformeerd te zijn. De vraag is waarop zij zich zullen baseren. Dit creëert een soort onderlinge afhankelijkheid tussen de kwaliteit van de informatie over duurzame ontwikkeling en het streven naar een duurzame samenleving.
    - Luc Hendrickx: De afgelopen drie of vier jaar is er tijd verloren gegaan met het opstellen van de standaarden binnen EFRAG. De CSRD-richtlijn bepaalde dat kmo's op vrijwillige basis hun verslagen moesten opstellen in overeenstemming met de standaard die van toepassing is op beursgenoteerde kleine en middelgrote ondernemingen. Binnen EFRAG werd de norm voor beursgenoteerde kmo's tegengehouden en werd er gewerkt aan een vereenvoudigde norm. Duurzame ontwikkeling is in werkelijkheid een zeer positief onderwerp. Helaas zien we dat er de afgelopen drie tot vier jaar te veel nadruk is gelegd op de administratieve lasten die de VS-norm met zich meebrengt, wat bedrijven heeft ontmoedigd. Oorspronkelijk was de VS uitsluitend bedoeld om vragen van banken en grote ondernemingen te beantwoorden, en niet om tegemoet te komen aan de verzoeken van andere belanghebbenden. Kmo's moeten hun eigen traject op het gebied van duurzame ontwikkeling kunnen presenteren. De VS was daar niet voor bedoeld; hij staat niet synoniem voor duurzame ontwikkeling. Door slechts één gegevenselement toe te voegen, kunnen kmo's toch een deel van hun eigenheid benadrukken. Kmo's zijn zo divers en hebben zulke uiteenlopende beleidslijnen op het gebied van duurzame ontwikkeling dat het onmogelijk is om ze te standaardiseren.

- Levert duurzaamheidsrapportering de meest betrokken bedrijven een concurrentievoordeel op, of betekent het vooral extra kosten?
    - Anne-Sophie Snyers: De VSME-norm gaat verder dan duurzaamheid en kan bedrijven helpen als strategisch instrument, wat de kmo ten goede komt. Er is de laatste tijd nogal wat kritiek geweest op duurzaamheid. We moeten het verhaal rond duurzaamheid veranderen. We beschikken over instrumenten die de kmo moeten helpen veerkrachtig te zijn.

    - Rodolphe Mouriau: Beide realiteiten bestaan naast elkaar. Duurzaamheidsrapportering (= niet-financiële rapportering) kan een voordeel zijn voor alle bedrijven, en niet alleen voor degenen die zich het meest inzetten. VBO bevordert de niet-financiële rapportering door bedrijven, omdat het een nuttige oefening is om risico's in kaart te brengen en zo te streven naar

duurzaamheid op middellange en lange termijn. Ook hier geldt weer dat deze rapportering evenredig en goed doordacht moet zijn. Als dat niet het geval is, zal deze rapportering een echte kostenpost worden. Het moet gebeuren op basis van de Europese regels en het moet begrijpelijk zijn.

B. Vragen over de CSRD

- Maakt de Omnibus I-hervorming het eindelijk mogelijk om een juist evenwicht te vinden tussen duurzaamheid en concurrentievermogen?
    - Benoît Quittre: We zullen dat evenwicht bereiken door gezond verstand en door samenwerking tussen de verschillende actoren in de waardeketen. In eerste instantie heb ik de indruk dat de CSRD in haar eerste versie is goedgekeurd dankzij de steun van de auditwereld. We moeten ervan uitgaan dat duurzaamheid en concurrentievermogen geen tegenpolen zijn. Concurrentievermogen zal ook voortkomen uit het vermogen om veel zuiniger om te gaan met hulpbronnen, de impact op het milieu en de energie die we importeren, waarvan we momenteel sterk afhankelijk zijn. 50% van het BBP is rechtstreeks afhankelijk van natuurlijke hulpbronnen; als we die vernietigen, vernietigen we dus de economie. De VS-norm is een standaard, wat zeker positief is voor bedrijven. Evenredigheid is essentieel, maar te veel flexibiliteit en een 'elk zijn eigen aanpak' moeten worden vermeden. De VS-norm is een echt instrument om dit evenwicht te bewerkstelligen, wat een goede samenwerking tussen de actoren in de waardeketen vereist.
    - Anne-Sophie Snyers: De instrumenten voor duurzaamheidsrapportering zijn inmiddels volwassen geworden. De volgende stap is communicatie, wat erg belangrijk is. We moeten het verhaal veranderen en benadrukken dat deze duurzaamheidsinstrumenten in de eerste plaats instrumenten zijn die het concurrentievermogen vergroten, door een betere veerkracht van het bedrijf.

- Vormt de vrijwillige norm (VS) vandaag de dag een voldoende eenvoudig en werkbaar kader voor bedrijven? Beschikken bedrijven over de nodige instrumenten en begeleiding om deze norm te implementeren?
    - Luc Hendrickx: Ja, het is dankzij ons werk binnen de EFRAG dat er een goede samenwerking tot stand gekomen met de European Federation of Accountants and Auditors for SMEs (EFAA), met als doel een norm te ontwikkelen die speciaal is afgestemd op de kmo. Het doel was een norm te creëren die ook door een pizzeria (een pizzeria die door één persoon wordt gerund) kan worden toegepast. Oorspronkelijk was hiervoor slechts een tekst van enkele pagina's opgesteld, maar uiteindelijk werden tijdens de latere onderhandelingen met de andere belanghebbenden en in de loop van het institutionele besluitvormingsproces tal van elementen toegevoegd. Zo is scope 3 erg complex en levert het het probleem op dat er verschillende berekeningsmethoden bestaan. In Nieuw-Zeeland bestaat er bijvoorbeeld slechts één tool voor de berekening van CO_2, terwijl er in België geen uniformiteit is op het vlak van berekeningen, waardoor verschillende bedrijven je zullen vragen om een specifieke tool te gebruiken. Het doel was dat de VSME de rapporteringsverplichtingen zou verminderen en een betere vergelijking van de gegevens mogelijk zou maken. Ik vrees echter dat kmo's nog steeds veel moeten rapporteren en dat een vergelijking moeilijk blijft. Ik kan vier voorbeelden noemen: wat het aantal arbeidsongevallen betreft, worden in België ook woon-werkverplaatsingen meegerekend. Een bedrijf dat het gebruik van de fiets voor woon-werkverplaatsingen aanmoedigt, zal een hoger aantal ongevallen vertonen en loopt het risico een minder gunstig resultaat te behalen, terwijl het juist een duurzamer mobiliteitsbeleid voert dan andere bedrijven. Elk land hanteert namelijk een andere definitie van een arbeidsongeval. Hetzelfde geldt voor waterschaarste, biodiversiteitsgevoelige gebieden en de definitie en corruptie en omkoping. De doelstelling om over vergelijkbare gegevens te beschikken, is dus niet bereikt. Ten slotte is het belangrijk om, in samenwerking met de industriële

sector, een instrument te ontwikkelen dat door iedereen wordt aanvaard en bij voorkeur op internationaal niveau (wat momenteel niet het geval is bij Kube).

- Kan een kleine leverancier in de praktijk werkelijk „nee“ zeggen wanneer een belangrijke klant meer informatie van hem vraagt dan waarin de vrijwillige norm voorziet?
    - Rodolphe Mouriau: Dat is een vraag waar veel bedrijven vandaag de dag mee te maken hebben. Vanuit regelgevend oogpunt kan een kmo altijd nee zeggen, maar het is waar dat het bedrijf zich dan commercieel gezien in een lastige situatie kan bevinden. We staan nog aan het begin van niet-financiële rapportering en het is beter om een dynamiek van samenwerking en partnerschappen tussen bedrijven te ontwikkelen, in plaats van simpelweg een formulier op te sturen en het risico te lopen dat deuren voor je gesloten worden. De Kube ESG-tool gaat in dit opzicht de goede kant op.

C. Vragen over de CS3D

Terwijl duurzaamheidsrapportering voornamelijk gericht is op het verzamelen en communiceren van informatie, vereist de zorgplicht dat bedrijven de negatieve gevolgen van hun activiteiten concreet in kaart brengen en beheersen.

- Wat zal volgens u de belangrijkste impact zijn van de CS3D op de relaties tussen grote bedrijven en hun kmo-leveranciers?
    - Anne-Sophie Snyers: De regelgeving geldt voor bedrijven met meer dan 5.000 werknemers, dus het heeft geen directe betrekking op kmo’s. We zullen er niet over praten om kleine bedrijven die a priori niet betrokken zijn, niet bang te maken.
    - Rodolphe Mouriau: Bedrijven die onder het toepassingsgebied van de CS3D vallen, zullen informatie moeten inwinnen bij hun kmo-leveranciers. In tegenstelling tot de CSRD kan een bedrijf zelf zijn belangrijkste risico’s (mensenrechten, milieuvervuiling, enz.) definiëren. Een kmo die uitsluitend in België actief is en in niet-gevoelige sectoren, hoeft zich niet al te veel zorgen te maken over de CS3D, maar kmo’s die actief zijn in bepaalde sectoren of in bepaalde soorten landen zouden wel eens betrokken kunnen zijn.

- Duurzaamheid wordt vaak voorgesteld als het beperken van negatieve effecten. Zouden we niet eerder de nadruk moeten leggen op het creëren van een positieve impact?
    - Benoît Quittre: Beide moeten gebeuren. We moeten de negatieve impact evalueren, maar ook allemaal samen een bijdrage leveren aan de samenleving. Bedrijven moeten een positieve ambitie hebben en, om hun voortbestaan te verzekeren, zich afvragen welke bijdrage ze willen leveren aan de toekomst, aan die van hun klanten en welke oplossingen ze hun werknemers willen bieden. Daarvoor moeten zowel de schade als de positieve impact worden gemeten, zodat het bedrijf zijn werkelijke impact kent. We moeten dus op beide fronten actief zijn. Het meten van de impact dient dus als het ware als kompas voor het bedrijf. Niemand verwacht dat een bedrijf perfect is, maar er wordt wel van verwacht dat het, samen met alle andere actoren, een bijdrage levert aan de samenleving. De ‘vennootschap met een missie’ is hiervoor een goed instrument.
    - Luc Hendrickx: Het gaat er inderdaad om dat een bedrijf zowel de negatieve impact vermindert als een positieve bijdrage levert. De meeste bedrijven verminderen hun negatieve impact al, met name verspilling van energie, en zorgen goed voor hun werknemers. Ook al vallen kmo’s niet onder de CS3D-regelgeving, blijft dit een actueel thema voor bedrijven die hun producten uit derde landen importeren. Ze moeten de regelgeving naleven, maar hebben vaak moeite om daar zelf controle op uit te oefenen. Bovendien hebben ze te

maken met concurrentie van grote detailhandelaren. De door het FRDO aangeboden hulpmiddelen kunnen hen daarbij helpen. Ook de overheid, de Europese Commissie en andere belanghebbenden moeten de kmo ondersteunen door informatie te delen, bijvoorbeeld over de arbeidsomstandigheden in deze derde landen. Zo kunnen de kleinste bedrijven met een gerust hart verantwoording afleggen over hun activiteiten in deze landen. Ook grote ondernemingen hebben een belangrijke rol te spelen om de kmo op dit gebied te ondersteunen.

D. Afsluitende vragen

- Zijn bedrijven klaar om aan hun verplichtingen (op het gebied van duurzaamheidsrapportering) te voldoen?
    - Luc Hendrickx: Nee, ze zijn er niet klaar voor.
    - Anne-Sophie Snyers: Je bent nooit echt klaar als je een verplichting hebt. Kmo's hebben begeleiding nodig, en een positieve en bemoedigende politieke boodschap. Met een positievere boodschap kunnen kmo's een duurzamere en langetermijnvisie ontwikkelen. Ze hebben ook behoefte aan toegankelijke uitleg.
    - Benoit Quittre: Bedrijven kunnen hierop voorbereid zijn als ze daar echt de wil voor hebben. De verplichtingen zijn aanzienlijk versoepeld. Bedrijfsfederaties hebben hierin een rol te spelen: ze kunnen fungeren als katalysator voor de uitwisseling van hulpmiddelen en goede praktijken, zorgen voor voorlichting en faciliteren binnen een sector. Het belangrijkste is om de nadruk te leggen op de toegevoegde waarde van het delen van informatie op het gebied van duurzaamheid, om het bedrijf robuuster te maken en beter in staat te stellen zich aan te passen aan de economie van morgen. Iedereen beseft dat het bedrijf moet evolueren, bepaalde activiteiten moet stopzetten en andere moet opstarten. Rapportering moet een hulpmiddel zijn om bedrijven te helpen zich te ontwikkelen.
    - Rodolphe Mouriau: Sommige bedrijven zijn er klaar voor, andere niet. Er is nog steeds veel steun nodig van de federaties en de overheid. We staan niet meer helemaal aan het begin van het proces, maar we bevinden ons nog steeds in de opstartfase van niet-financiële rapportering.

- Welk woord zou u in 2027 het liefst nog vaak horen in de wereld van duurzaamheid?
    - Luc Hendrickx: Bewustwording.
    - Anne-Sophie Snyers: 'Think Small First' en kansen.
    - Benoit Quittre: Ik heb geen CO_2-budget meer, dus ik kan het project niet uitvoeren. We horen elke dag dit bezwaar: 'ik heb geen budget meer'. Ik zou graag willen horen: ik heb geen CO2-budget meer, ik heb geen 'water'-budget meer. Pas dan hebben we duurzaamheid geïntegreerd in de economische en politieke beslissingen.
    - Rodolphe Mouriau: Samenhang. We hebben het gehad over de CSRD en we hebben het kort gehad over CS3D, maar niet over alle andere regelgevingen, en dat zijn er veel. Er moet samenhang zijn tussen al deze regelgevingen.